

22. De Oirschotse markt. Van speelplaats tot parkeerplaats.
De markt is ongetwijfeld Oirschots trots. Dit centrale punt van het dorp wordt door velen beschouwd als het mooiste plein van Brabant. Toch is er in het verleden veel gedoe geweest over dit plein. En de dorpsbewoners, die in het centrum woonden hebben dat van nabij kunnen meemaken. En soms liepen de emoties hoog op als er weer eens wat gebeurde dat niet door iedereen werd gewaardeerd. Een terugblik.

Door Jan Kuijpers

In de naoorlogse tijd kwam bijna iedere Oirschottenaar wekelijks op de markt. Niet om er boodschappen te doen zoals nu op dinsdagmorgen met de vele kramen. Nee, om naar de kerk te gaan. Op 1 september 1951 kon de op 2 oktober 1944 totaal verwoeste kerk weer in z'n geheel in gebruik genomen worden. Al was het officieus, want er moest nog veel gebeuren. Vlak na de oorlog werden de eucharistievieringen aanvankelijk in het parochiehuis gehouden, dat indertijd afgebroken is ten faveure van het nieuwe gemeentehuis.

Start van de herstelwerkzaamheden

Met de herstelwerkzaamheden van de kerk werd al snel na de oorlog in 1945 begonnen en een paar jaar later kon de kerk al gedeeltelijk in gebruik worden genomen, al was het afwisselend: dan weer het voorste deel, dan weer het achterste gedeelte. Totdat op 18 september 1952 de kerk officieel in z'n geheel in gebruik genomen kon worden. Dat gebeurde door de bisschop van Den Bosch met een pontificaal lof. De bevolking was opgelucht. Want het steeds maar improviseren over de plaats waar de kerkdiensten gehouden moesten worden begon de katholieke bevolking behoorlijk te irriteren. Want de beleving van het katholieke geloof was zo'n zeventig jaar geleden enorm. Het hebben van een vaste plaats waar de kerkdiensten werden gehouden, was dan ook een enorme opluchting van de bevolking. Toen de kerk in z'n oude luister hersteld was kon het gewone volk gebruik maken van de drie ingangen onder de toren en van een ingang aan de zuidzijde. De kleine ingang aan de noordzijde was bestemd voor pastoors, priesters, misdienaars en andere kerkelijke hoogwaardigheidbekleders.

De toren van de sint Pieter zomer 1944

Het na de kerk gaan was verplicht.

Het op zondag naar de kerk gaan was verplicht. Pastoors en priesters hamerde dat er flink in bij de goed gelovige katholieke bevolking. En je was een zondaar als je niet ging. De druk vanuit de clerus om naar de kerk te gaan was enorm. Ging je niet dan was de kans groot dat je de eeuwige zaligheid verspeelde. En dan kon je het vergeten dat er na je dood een plaatsje in het hiernamaals voor jou beschikbaar was. Tenzij je dat ging biechten. Want door in de biecht deze

zonde aan de priester te vertellen en na het bidden van drie Weesgreetjes, die de priester na afloop van de biecht jou als penitentie meegaf, had je weer een rein ziele. En kon je opgelucht weer naar huis. Althans zo beleefde ik dat als achtjarig jongentje in die benauwde katholieke naoorlogse sfeer. Want de toenmalige clerus was machtig in Oirschot. Daar zijn vele voorbeelden van te geven.

Schitterende markt

De markt zag er in die tijd prachtig uit met die driedubbele rij bomen; een rij gelegen aan de kant van de marktzoom, een in het midden van de markt en een rij aan de kant van de kerk. Allemaal kastanjabomen, die in het voorjaar hun kaarsjes aanstaken en in de zomer de markt een overweldigend bladerdak gaf, waaronder het goed toeven was. Op de markt lag in die tijd zand. Af en toe stond er vlak na de oorlog wel eens een auto op de markt en werd dit wonder op wielen met een verbaasde en bewonderenswaardige blik bekeken. Want vlak na de oorlog was het hebben van een auto een schaars bezit. En was je zo rijk dat je al vóór de oorlog een auto had dan was die door de bezetter van je afgenomen en na de oorlog verdwenen. Soms lukte het om de auto te verstoppen zoals dat gebeurde met de auto van dokter Burgering, die zijn groene Ford onder een laag stro had staan in de schuur van de boerderij van Driek Spanjers op het Laagend, waar wij tegen het einde van de oorlog waren geëvacueerd.

Collecte plaats

Omdat zowat iedereen naar de kerk ging waren de toegangsdeuren van de kerk op zondagen schitterende plaatsen om daar voor een of ander goed doel een collecte te houden. Waaronder heel veel pleisteracties voor de EHBO, die daarmee hun activiteiten probeerde draaiende te houden. Maar ook was er de landelijke bekende steentjesacties en collectes voor de armen. Iedere zondag gingen duizenden mensen door die deuren naar de kerk. Er waren soms wel vijf missen op een zondagmorgen en dan was er in de middag ook nog een lof. Een of twee keer per maand werd er wel een collecte gehouden. De leden van de EHBO waren dan meestal de klos. In die tijd was de EHBO een zeer belangrijke en hechte vereniging.

Drie doktoren in Oirschot

Tijdens en vlak na de oorlog waren er in Oirschot drie doktoren. Dokter Scholman, dokter Burgering en dokter Hagemeyer. De hele medisch zorg van het toen zo'n acht duizend inwoners tellende dorp rustte op hun schouders. De medische zorg van die drie artsen werd bijgestaan door een zeer actieve en grote

EHBO-vereniging, waarvan mijn vader voorzitter was. Dat moest wel in die tijd want verdere professionele medische zorg was er toen nog niet. Alles wat in het verlengde lag van de eerste zorg, die door een arts werd verleend, moest gebeuren door leden van de EHBO. Door die spannende oorlogstijd, maar verder ook in de korte tijd daarna had deze vereniging het dan ook enorm druk. En dat alles op vrijwillige basis.

Alleen St. Joris had een ziekenafdeling

Alleen st. Joris had een ziekenafdeling waar mensen tijdelijk in werden ondergebracht als het thuis niet meer ging. Het brengen van iemand naar een ziekenhuis, meestal was dat naar Eindhoven, was een zeldzaamheid en dan was er echt iets aan de hand. Er bestond tussen de EHBO-leden een enorme bereidwilligheid en solidariteit om elkaar te steunen en te helpen. De regelmatig terugkerende collectes werden dan ook gehouden door leden van de EHBO en de opbrengst was zeer welkom voor de kas. Ook wij als kinderen, amper veertien jaar, werden ingeschakeld en stonden om zes uur voor de kerkdeur met een kussentje op onze arm, waarop honderden rood-wit-blauwe vlaggetjes waren geprikt om iedereen, die wat in de collectebus stopte te voorzien van een speldje op hun jas of revers. Als de Hl Mis uit ging kon je zien, wie er al wat gegeven had en wie niet en dan hield je de bus nog maar eens voor hun neus.

De missen duurden meer dan een uur

De missen duurde gemiddeld meer dan een uur. En de ene mis was nog niet uit of er stond al een hoop volk voor de kerkdeur te wachten om binnen gelaten te worden voor de volgende mis. Er waren veel te weinig stoelen en banken in de kerk. Rijen dik stonden de gelovigen achter in de kerk tijdens de mis. En als de preek begon gingen ze naar buiten een sigaretje roken en wat rond te hangen en te zitten op de bankjes rond de kerk. En als iemand riep dat de preek afgelopen was gingen ze vlug weer naar binnen. Van de preek, met een hoog theologisch filosofisch gehalte, begrepen ze toch niks en bovendien was de preek uitgezonderd van de zondagse plicht. Je eeuwige ziel en zaligheid kwam dus niet in gevaar.

Onze speelplaats

Als de school om vier uur uitging, ging je buiten spelen. Het liefst op de markt. Thuis zat je jezelf toch maar te vervelen. Want thuis was dikwijls totaal geen kindervertier. Dus je moest je vermaken met je vriendjes op straat. En vooral ook op de markt. Je deed met je vriendjes spelletjes zoals het verbergen van geheime kasten. Wat inhield dat je een doosje had met iets persoonlijks erin. Dat kan zijn

een paar steentjes, een paar centen en soms een scapulier die je dan ergens op de markt achter een muurtje of in de grond ging verbergen en je vriendjes moesten dat zien te vinden. Of je ging op kleine fietsjes van Japanse makelij zo snel mogelijk rond de kerk

rijden. Met een klabots elzenpropjes op elkaar schieten. Repen, haktollen (*zie verklaring onderaan*), landje pik spelen met je zakmes in het zand. Vooral ook circus spelen op de plaats achter het pand van Kuijpers van Den Heuvel. Ingang door de poort, waar kinderen voor 5 cent de artiesten bezig konden zien. En de artiesten, dat waren je vriendjes: de inmiddels gestorven Louis de Kok, Theo Smulders en Frans Wijnhoven. Amper tien jaar waren we toen. Het leverde wat centjes op en we gingen dan zo snel mogelijk naar de winkel van Van Zeeland, wonende in de Dekanijstraat, om daarvan snoeppapier te kopen. Een cent per velletjes. Of een Lutti (een luxe snoepje) van een cent. En soms ook speelden we misdienaartje, waarbij je vriendje de pastoor was.

De harmonie

Niet alleen voor de jeugd was de markt een speelplaats maar ook voor de harmonie. Tijdens de zomer werd er gerepeteerd in de kiosk op de markt. Iedereen kwam kijken want thuis was gewoon niks te doen. Het was dan muisstil op de markt en als er een auto langs reed met veel herrie dan werd die met boze blikken nagekeken. In de jaren daarna met de komst van de TV in

1951 veranderde er veel. Het was een totaal nieuw medium. Jan Scheepens in de Molenstraat, waar nu de zaak van Verspaandonk in is gevestigd, had een winkel in elektrische apparaten en fietsen. Hij kreeg van Philips zo'n toestel te leen en zette dat in de etalage. Tweemaal in de week was er een uitzending. Het publiek wist dat. Ruim van tevoren stonden rijen dik de mensen voor de etalage te wachten tot de uitzending begon. En als de uitzending bezig was, dan kon je bijna de Molenstraat niet meer in. Zoveel mensen stonden er dan voor de etalage te kijken naar dat kleine Tv-toestelletje, later bekend als 'het hondenhok' met een scherm van 30 bij 20 cm. En iedereen vroeg zich af hoe dat kon. De verbazing was van de gezichten te lezen

Ook de Oirschotse markt veranderde

Geleidelijk aan kwamen er meer auto's op de markt en die stonden dan in het zand. Als het regende was het een grote modderpoel. Als het erg droog was en de wind waaide flink, dan kreeg het centrum een grote zandstorm te verwerken. Er moest iets gebeuren. Verharden met steen werd door de bevolking niet geaccepteerd. Dan maar bedekken met het zwaardere gruis. Dat hielp maar even want ook dat gruis verfijnde en de stofwolken verergerden. Bovendien wilde de helft van de bevolking dat die middelste rij kastanjabomen zouden gaan verdwijnen, want dan was er meer plaats op de markt. De

andere helft wilde alles bij het oude laten. Protesten over en weer. Uiteindelijk werd besloten om de bomen in de middelste rij en langs de kerk te kappen en de markt te voorzien van een stenen top laag, zoals nu. De kerk kwam daardoor beter tot zijn recht. Op de markt spelen was er niet meer bij. Het werd een parkeerplaats.

De harmonie in de jaren vijftig

Voorste rij: Jan van Tiel, Sjaak Vervoort, Theo van Nunen, Sjef van Kollenburg en H. Verbruggen. Op de tweede rij: Dhr. Vervoort, Peter Smetsers, Louis de Croon, H. Wijnhoven, Martien Schoenmakers, Piet den Ouden, NN, G. de laat, Bert van de Loo, W. van Kollenburg, NN, Sjef Jansen en met het vaandel G. van Kollenburg. Op de derde rij: Jan de Jong, dhr Beerens, NN, Dhr. van Vught, A. van Leuven, Kees den Ouden, Sjef van Overdijk, dhr. De Wert, Jan van de Ven, M. van den Boogaard en Sjef van Haaren. Op de achterste rij: Jan Smulders, NN, Martien Schoenmakers, Toon van Laarhoven, Kees Lommers, Henk Verbeek, C. Joannes, A. van Nunen, Hein Breemaat, dhr. Schoones, NN, en met de bas Kees Smetsers.

KLabots was een zelfgemaakte proppenschieter van hout, waarvan de merg eruit was gehaald. Door dit af te dichten met elzenprop en daar dan een klap op te geven met een houten pen, voorzien van een lange spijker vloog de elzenprop er met geweld uit.

Haktol

Pintol voor meisjes

Repen